

Transformace ústavních služeb pro lidi s vysokou mírou podpory Plánování služby jako hledání individuálních řešení

V předcházejících vydáních Sociální práce se čtenáři dozvěděli, že Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje doporučený postup k transformaci a deinstitucionalizaci sociálních služeb pro osoby s vysokou mírou podpory. Zmíněný doporučený postup je vytvářen v rámci projektu Rozvoj systémů sociálních služeb (CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739), který je prostřednictvím operačního programu Zaměstnanost hrazen z prostředků Evropského sociálního fondu a ze státního rozpočtu ČR.

Transformace sociální služby přináší klientům i osobám, které je provázejí, otázku: Jakým způsobem nadále řešit nepříznivou sociální situaci? Nástrojem dialogu o tom, jaké má klient představy o svém budoucím životě, jak tyto představy přeměnit v reálné možnosti a jak je uskutečnit, je plánování služby. Zkušenosti ukazují, že zformulování reálné a zralé představy o řešení nepříznivé sociální situace vyžaduje především čas. Často se v rozhovorech o plánování služby postupuje doslova krůček po krůčku. Třeba - když se s plnou vážností nejprve nechávají zaznít a působit dříve vyslovená i dosud nevyslovená přání klienta. Čas ke správným procesům a kvalifikovaným stanoviskům potřebují nejen klienti, nýbrž i provázející pracovníci či blízké osoby klienta. Potřebují se nejprve vyrovnat s tím, co zrušením ústavu a ukončením dosavadních zvyklostí končí. A potom se začít dívat vpřed. Pracovní týmy i klienti potřebují získat inspiraci a informace, jaká má současná společnost očekávání a jaké možnosti nabízí. Dále potřebují čas k vytváření alternativních řešení. V neposlední řadě potřebují čas pro motivaci k přijetí nejlepších řešení a zorganizování takových řešení. Vše proto napovídá, že pokud má transformace směřovat k individuálním řešením situace každého člověka, musí tento proces vytváření představ, dialogu a přípravy řešení situací každého uživatele začít mnohem dříve, než poskytovatele dosáhnou neúprosné termíny vyplývající z transformačního plánu.

O jaká individuální řešení nepříznivé sociální situace se jedná? Základní rámec stanoví Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením, která je od roku 2010

součástí právního řádu České republiky: „Státy zajistí, aby: a) osoby se zdravotním postižením měly možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít, a nebyly nuceny žít ve specifickém prostředí; b) osoby se zdravotním postižením měly přístup ke službám poskytovaným v domácím prostředí, rezidenčním službám a dalším podpůrným komunitním službám, včetně osobní asistence, která je nezbytná pro nezávislý způsob života a začlenění do společnosti a zabraňuje izolaci nebo segregaci.“

K tomu je potřeba připomenout, že skupinu osob s vysokou mírou podpory (potřebují více jak 18 hodin podpory denně) tvoří lidé v různých situacích a s různými potřebami. Na jedné straně to mohou být lidé např. s tělesným postižením, kteří si dokážou potřebnou podporu zcela sami zformulovat a zorganizovat. Na druhé straně to mohou být lidé s těžkým mentálním či kombinovaným postižením, kteří o svých potřebách hovořit nedokážou. Netřeba proto podotýkat, že rozdílným potřebám osob musí odpovídat i rozdílné metody a postupy, které při plánování služby v průběhu transformace použijeme.

O svých zkušenostech a dobré praxi při hledání individuálních řešení hovořil například jeden z poskytovatelů, který úspěšně uskutečnil transformaci své služby, když sdělil: „V kraji jsou i pro osoby se zdravotním postižením, které pobírají invalidní důchod, finančně i kapacitně dostupné nájemní byty. (...) Individuální bydlení v bytě, začleně-

ni v běžné společnosti je pro klienty vhodnější než kolektivní bydlení, to těžko zvládají.“ Další poskytovatelé o významu individuálního plánování služby v procesu transformace řekli například: „Kvalitní individuální plánování v týmu - vždy s klientem, to je středobod. Klienti mají být aktivními hybateli svého života. V co nejvyšší možné míře.“ Anebo: „Myslím si, že specifikum spočívá v přístupu k člověku. Musí to být vždy přístup zaměřený na člověka. Snažit se stavět na silných stránkách člověka a dorozumět se s ním.“

Plánování služby v průběhu transformace a deinstitucionalizace by mělo být především cestou hledání individuálních řešení. Právě takové plánování služby otevírá zásadní otázky: Může a chce se klient vrátit do své obce, do svého města? Může a chce bydlet ve své rodině? Může a chce využívat některých stávajících terénních, ambulantních nebo komunitních pobytových služeb? Je třeba usilovat o rozšíření kapacity těchto služeb, aby mohl žít tam, kde chce či potřebuje? Je třeba klientovi pomoci hledat bydlení v místě, kde chce či potřebuje žít? Jak zajistit financování potřebné péče a podpory? Je zcela zřejmé, že skutečně individuální cesta transformace a deinstitucionalizace není bez překážek. Spíše přesně naopak. Je to cesta nevyšlapaná, plná překážek, nejistot a hledání. Vyžaduje čas, vysoké kompetence a individuální nasazení těch, kteří klienta provázejí. Avšak bezesbytku platí: Cesta se tvoří právě tím, že po ní jdeme. Transformace služeb pro osoby s vysokou mírou podpory je k tomu další dobrou příležitostí. Ve prospěch rozvoje klientů, zaměstnanců i celé naší společnosti.

Doporučený postup bude zveřejněn v průběhu podzimu na webových stránkách projektu <http://rssh.mpsv.cz/> a <http://www.trass.cz/>.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

